

EXPANZIÓ

HUMÁN TANÁCSADÓ

**ÁTTEKINTÉS A TEHETSÉGGONDOZÁS MAGYARORSZÁGI PROGRAM-
JAIRÓL**

2008-2014

(FÓKUSZBAN A KÖZOKTATÁS ÉS A FELSŐOKTATÁS KAPCSOLATA)

1052 BUDAPEST, VÁROSHÁZ U. 3-5. 2/4.

TEL.: (06-1) 411-1933, 411-1934. FAX: (06-1) 318-6906

WWW.EXPANZIO.HU EXPANZIO@EXPANZIO.HU

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Bevezetés.....	3
2. A társadalom feladata a tehetséggondozással kapcsolatban	4
2.1. Kormányrendeletek a tehetséggondozással kapcsolatban	4
3. Tehetségről általában	8
3.1. Életkori szakaszok szerepe a tehetséggondozásban	8
4. Tehetséggondozásra felkészítés lehetőségei a felsőoktatásban.....	11
4.1. Intézmények tehetséggondozó programja	11
5. A tehetséggondozás áttekintése, intézményes keretei Magyarországon	18
5.1. Jó gyakorlatok a felsőoktatás tehetséggondozásában	20
5.1.1. Debreceni Egyetem	21
5.1.2. Nyugat-magyarországi Egyetem	23
5.1.3. ELTE	28
5.1.4. SOTE – Semmelweis Orvostudományi Egyetem	32
5.1.5. Pécsi Tudományegyetem	36
5.1.6. Szegedi Tudomány Egyetem	38
5.1.7. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.....	39
5.1.8. Pannon Egyetem tehetséggondozása.....	44
5.1.9. Corvinus Egyetem, Budapest	44
5.2. Javaslatok a felsőoktatás tehetséggondozásához	45
6. Szakirodalom	47

1. Bevezetés

A tanulmányban a szerző célja, hogy összefoglaló képet adjon a tehetséggondozás jelenlegi helyzetéről. Kiemeli azokat a kereteket, lehetőségeket, szerveződések, melyek felgyorsították a magyarországi tehetséggondozás folyamatát. Számba veszi azokat az eredményeket, melyek az utóbbi 15 évben mind a közoktatási, mind a felsőoktatási intézményekben, meghatározták a tehetséges gyermek, fiatal életútját, pályájának alakulását. A tehetséggondozás módszerei közül bemutatja azokat, melyekkel a pedagógusok, oktatók fejlesztő programokat tudnak tervezni, bonyolítani. A tehetséggondozásra vállalkozó iskolák számára egy modellt tesz közzé, mely aktív, és rendszerezett segítséget ad megfelelő tehetséggondozó intézményi keretek kialakítására.¹

Fontos tény, hogy a tehetségek azonosítása, felismerése optimális esetben a korai gyermekévekben kell megtörténnie, ezt követően a családnak az általános és középiskolával közösen kell segítenie a tehetség kibontakozását, személyiségének fejlődését, életútjának pozitív alakítását.

A tanulmányban hivatkozik néhány olyan intézményre, ahol különböző képzési formákban megtalálható a tehetséggondozásra felkészítés valamilyen formája. Emellett ajánlásokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogyan miként lehet a tehetséggondozást minél hatékonyabban pedagógusképzés keretei közé integrálni.

¹ A szerző a Magyar Tehetséggondozó Társaság Felsőoktatási Szekciójának vezetője, valamint a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács tagja, aki az eredményes tehetséggondozást komplex rendszerben, a folytonosság követésében látja megvalósíthatónak.

2. A társadalom feladata a tehetséggondozással kapcsolatban

Hazánk természeti, gazdasági adottságai mellett a versenyképesség helyreállítása és megőrzése elsősorban az emberi erőforrások, a szellemi tőke, az innováció, kreativitás minél teljesebb körű felismerése és kiaknázása révén várható.

A szellemi tőke, az emberi erőforrás, az innováció, a kreativitás felismerése és hasznosítása, mind az egyén, mind a szervezetek szempontjából sikert, versenyképességet eredményez.

Prof. Csermely Péter (2008) felhívta a figyelmet arra, hogy a tehetséggondozás akkor hatékony, ha az egy „tehetségbarát társadalom” keretei között valósul meg.

A Magyar Géniusz Integrált Tehetségsegítő Program lehetőséget, hogy tehetségsegítő programokkal segíti azokat a vállalkozó pedagógusokat, akik aktív szerepet vállaltak eddig is helyi valamint országos kereteket adó tehetséggondozó programokkal, a tehetségbarát társadalom kialakításában.

2.1. Kormányrendeletek a tehetséggondozással kapcsolatban

233/2011. (XI. 8.) Korm. rendelete a Nemzeti Tehetség Program finanszírozásáról szóló 152/2009. (VII. 23.) Korm. rendelet módosításáról,

1372/2011. (XI. 8.) Korm. határozat a Nemzeti Tehetségügyi Koordinációs Fórum létrehozásáról és működéséről szóló 1119/2009. (VII. 23.) Korm. határozat módosításáról,

1373/2011. (XI. 8.) Korm. határozata a Nemzeti Tehetség Program végrehajtásának 2011–2012. évi cselekvési programjáról,

1490/2013. (VII. 29.) Korm. határozata a Nemzeti Tehetség Program végrehajtásának 2013–2014. évi cselekvési programjáról,

A Nemzeti Tehetség Program megvalósulásának lényege

- ✓ Köznevelési és felsőoktatási törvények a tehetséggondozást mint kiemelt célt fogalmazzák meg
- ✓ Már széles körben működő programok (Arany János Programok) példái a tehetséggondozás kereteinek

- ✓ Nemzeti Tehetség Alap (OFI-EMET, www.ofi.hu; www.emet.gov.hu) támogatási lehetőségei
- ✓ EU által támogatott programok (pl. Génius, Tehetségidák, Nemzeti Kiválóság, Campus Hungary) felhasználási lehetőségei

Ennek értelmében a kormány különböző rendeletekkel teszi lehetővé és szükségessé a köz-, és felsőoktatási intézmények tehetséggondozási feladatvállalását.

A felsőoktatásban tehetségnek nevezük azt: aki szellemi potenciáit - megfelelő társadalmi tőke segítségével - önmaga, és mások, a közösség számára eredményesen megmutatja, hasznosítja. Vagyis; tudását, motivációját, kreativitását, megfelelő környezeti feltételek között kiemelkedő teljesítménnyel és hatékony interperszonális készségével érvényesíteni tudja.

Az alábbiakban ismertetni szeretném néhány felsőoktatási intézmény tehetségprogram lényegének ismertetésére kerül sor, melyben fontos szerepet kapnak a közoktatási intézményekkel való kapcsolatuk.

A magyar felsőoktatás intézményei egyre fontosabbnak tartják a tehetséges fiatalok támogatását, menedzselését, a kapcsolatépítést a munkaerőpiaccal, ahová önmaguk menedzselése érdekében is szívesen küldik, juttatják el fiataljaikat. Programjaikban kiemelt helyen szerepelnek a középiskolákkal való kapcsolataik, melyek a hallgatói utánpótlást is szolgálják.

126/2008 (XII.4.) OGY határozat és a 152/2009.(VII.23.) Korm. rendelet lehetővé tette a Nemzeti Tehetségprogram kidolgozását, ezzel megteremtette a Nemzeti Tehetségalapot (nyitott), mellyel beindult a magyar tehetséggondozás új rendszerszemléletű kidolgozása.

A tehetséggondozás különbözőképpen jelenik meg a felsőoktatásban. Az ismeretek és a nyilvánosság szerint a felsőoktatási intézmények a tehetséggondozást elsősorban a tudományos diákköri munkával, a szakkollégiumi tevékenységgel, és ezeket követően az MA képzésbe bekapcsolódással, valamint ennek magas színvonalú tudományos képzési formájával a doktori képzésben való részvétellel tudják segíteni.

A **2005. évi CXXXIX. Felsőoktatási Törvény 66. §-a** a felsőoktatás tehetséggondozását elsősorban **a tudományos diákköri munka és a szakkollégiumok** formájában képzei el: „A hall-

gató tehetségének kibontakoztatását a minőségi oktatás, a tudományos diákkör, a szakkollégium és a **doktori képzés** segíti.”.

„A minőségi oktatás keretében a kiemelkedő képességű hallgató tehetségének kibontakoztatását segítő többletkövetelmények teljesítéséhez kap segítséget. A tudományos diákkör a kötelező tananyaggal kapcsolatos tudományos és művészeti ismeretek elmélyítését, bővítését és a hallgatók kutatómunkáját, illetve alkotótevékenységét szolgálja.”

A fenti megfogalmazások kiemelik, a felsőoktatási intézményeknek a törvénynek megfelelően gondoskodniuk kell a tehetséges fiatalok felismeréséről, azonosításáról.

Lehetővé kell tenni a különböző tehetséggondozó programokon keresztül a hallgató képességeinek kibontakoztatását, és a kutatói utánpótlás nevelését is meg kell oldaniuk.

A tehetséggondozás másik helyszíne a felsőoktatásban a szakkollégium. A szakkollégiumok keretein belül a hallgató magas szakmai színvonalú oktatást, képzést kap, mellyel önmegvalósítását, és társadalmi problémákra érzékeny értelmiséggé formálását érheti el.

„(4) A szakkollégium célja, hogy saját szakmai program kidolgozásával magas szintű, minőségi szakmai képzést nyújtson, segítve a kiemelkedő képességű hallgatók tehetséggondozását, közéleti szerepvállalását, az értelmiségi feladatokra történő felkészülés tárgyi és személyi feltételeinek megteremtését, a társadalmi problémákra érzékeny, szakmailag igényes értelmiség nevelését.

(5) Ha a kollégiumot azzal a céllal hozzák létre, hogy a (4) bekezdésben foglalt feltételek szerint részt vegyen a tehetséggondozásban, szakkollégiumként működik. A szakkollégium kollégium és diákkörönként is működhet, ha megfelel a (4) bekezdésben foglaltaknak. A szakkollégiumban tudományos diákkör is működhet. A szakkollégium szolgáltatásait igénybe veheti az a hallgató is, aki nem rendelkezik kollégiumi tagsági viszonyal.”

24/2013. (II. 5.) Korm. rendelet lényege:

a nemzeti felsőoktatási kiválóságról szóló rendeletben, a Kormány a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 110. § (1) bekezdés 1., 12., 20. és 21. pontjában,

a 33. § a)-b) pontja tekintetében a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 31. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt felhatalmazás alapján,

az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésében meghatározott feladatkörében eljárva
a nemzeti felsőoktatási kiválóság rendszerének kialakítását rendeli el.

„1. § (1) *A nemzeti felsőoktatási kiválóság rendszere magában foglalja:*

a) a kiemelt felsőoktatási intézményt, a kutatóegyetemet, a kutató kart, az alkalmazott tudományok főiskoláját;

b) a hallgatói kiválóság, illetve a tehetséggondozás rendszerét, így különösen a szakkollégiumokat és az országos tudományos diákköri mozgalmat;

c) a felsőoktatási kollégiumok, diákotthonok tehetséggondozó műhelyeit;

d) az oktatói és kutatói kiválóság rendszerét, egyes intézményeit, így különösen a nemzeti felsőoktatási kiválóság ösztöndíjat;

e) a felsőoktatási intézményeknek autonóm működésük keretében önállóan, más felsőoktatási intézményekkel, illetve szakmai szervezetekkel működtetett tehetséggondozó rendszereit.

(2) *A Kormány elismeri és védendő értéként kezeli az országos tudományos diákköri mozgalom, valamint a szakkollégiumi mozgalom hagyományait.”*

A felsőoktatás, ezen belül a pedagógusképzésben szerepet kapó tehetséggondozásra felkészítés áttekintése és javaslattétele előtt értelmeznünk kell, mit jelent, hogyan vélekedik a szakma a tehetségről, a tehetségek gondozásával, fejlesztésével kapcsolatban.

A tehetséggondozást rendszerszemléletűen kell értelmezni, melyben a komplexitást az adja, hogy az óvodától a felsőoktatási intézményig, ill. munkaerőpiaccal bezárólag különböző keretekben programok, képzési formák, módszerek segítségével zajlik a munka.

A tehetségfejlesztés egy olyan strukturált tevékenységprogram, melyet meghatározott időtartamon belül, egy specifikus cél a kiválóság érdekében dolgozunk ki.

A tehetséggondozás a tehetségesek fejlesztését szolgálja.

3. Tehetségről általában

A tehetség fogalmát többen, többféleképpen értelmezték. Igen sok szakirodalom foglalkozott a fogalom magyarázatával. Az angolból átvett „**Gifted**” = *Tehetségígéret* és „**Talented**” = *Már felismert, fejlődésnek indult tehetség* magyarázatokat azért tartjuk elfogadhatónak, mert a tehetség bizonyos életkori szakaszig ígéret inkább, mint a már teljesítő, eredményeiben kiválóan, másként megmutatkozó gyermek, fiatal, egyén. Mivel ígéret, ezért biztosabban csak későbbi életkorban fedezhető fel, és jelenthető ki megbízhatóan, hogy tehetséges.

A tehetség értelmezésében ki kell emelni, milyen átlagon felüli képességekkel rendelkeznek azok, akik átlagon felüli teljesítményre képesek.

A tehetség összetevői **Mönsk-Renzulli** modell alapján: **átlagon felüli képességek, motiváció, és kreativitás**. A képességek közül az intellektuális (pl. általános képességterület), művészi (képzőművészet, zene, irodalom), pszichomotoros (pl. sport, tánc, kéz ügyesség,), szociális-vezetői (pl. szervezői készség, kommunikációs, vezetői) melyek átlagtól eltérő megjelenése jelzésértékűeknek mondhatók az egyén tehetségre vonatkozóan.

A kreativitás, egy önálló, új produktum létrehozásában nyilvánul meg. Jellemzője az eredetiség, divergens gondolkodás, könnyedség, a változtatás, váltás képessége. A feladat iránti elköteleződést a motiváció, kíváncsiság, kitartás, szorgalom, teljesítménymotiváció igazolja meglétét. A motiváció megmutatkozik a koncentrált személyes és szituációs érdeklődésben, az érzelmi beállítódásban, mely könnyen, erőfeszítés mentes tevékenységhez, egyértelmű célok kijelöléséhez vezet. Ez különbözőképpen nyilvánul meg az életkori szakaszokban. A továbbiakban áttekintjük, hogyan jelentkezik a tehetség meghatározott életkori szakaszokban.

3.1. Életkori szakaszok szerepe a tehetséggondozásban

A tehetséggondozás, fejlesztés meghatározott életkori szakaszokban, más és más követelmények figyelembevételére hívja fel a szakemberek figyelmét.

Óvodás korban: a tehetségfejlesztés megalapozása történik, fontos azoknak az érzelmi alapoknak a lerakása, mely biztonságot teremt ahhoz, hogy jól érezze magát a gyermek a kör-

nyezetében. Ez vonatkozik a családi és az intézményi körülményekre is. A család meghatározó a tehetség felismerése és az azonosítása szempontjából (Balogh,2014).

Iskoláskorban: *alsó tagozatban* a tehetséggondozás megalapozása az alapvető készségek elsajátításához segítség, vagyis abban nyilvánul meg, hogy meg kell tanítani a gyereket jól írni, olvasni, számolni, és lehetőséget kell adni, hogy próbálgassa azon képességeit, mely miatt megerősítést kap képességei kibontakoztatásához. Eben az életkorban fontos az általános intellektuális képesség fejlesztése, megalapozása.

Felsőtagozatban a tehetséggondozás feladata az általános intellektuális képességek erősítése, a speciális képességek felé irányuló érdeklődés és fejlesztési feladatok alkalmazása, lehetőségek megteremtése annak eredményes bizonyítására. Az 5-6. osztályban , tehetséggondozó programok beindítására kerülhet sor, valamint a 6-7. osztályban, lehetővé kell tenni a tehetségprogramokon , versenyeken való részvételt.

A **középiskola** igazán a tehetséggondozás színtere és időszaka, ahol különböző versenyeken való részvétel igazolja, hogy a gyermek, fiatal rendelkezik-e átlagtól eltérő képességgel és azal a teljesítménnyel, mely beigazolja kivételes képességét.

Az iskolai oktatás és a pedagógusok számára fontos megkülönböztetni a jó és tehetséges tanulót.

A szakma összegyűjtötte azokat a jellemzőket, melyek alapján megfogalmazódik a jó és a tehetséges tanuló közti különbség. A két csoport jellemzőinek bemutatása azért fontos, mert gyakori a két teljesítmény közti különbség helyett az azonosság feltételezése.

Mi jellemzi a Jó tanulót?	Mi jellemzi a Tehetséges tanulót?
✓ tudja a választ,	✓ kérdéseket tesz fel,
✓ érdeklődő, figyelmes,	✓ kíváncsi, intellektuálisan elkötelezett,
✓ jó ötletei vannak,	✓ eredeti ötletei vannak, könnyedén teljesít,

Mi jellemzi a Jó tanulót?	Mi jellemzi a Tehetséges tanulót?
✓ keményen dolgozik, pontosan válaszol a kérdésekre,	✓ használja tudását,
✓ magába szívja a tudást, megérti a gondolatokat,	✓ új, eredeti produktumot állít elő,
✓ teljesíti a feladatot, végrehajtó,	✓ kortársai előtt jár, ✓ elvont fogalmakat alkot, következtetéseket von le, projekteket kezdeményez, újíto,
✓ jó az emlékezete, fogékony, ✓ érdeklődve figyel,	✓ élesen lát, erősek az érzelmei, véleménye szilárd,
✓ folyamatos információt igényel,	✓ rendkívül önkritikus, jól kitűnik,
✓ elégedett saját teljesítményével.	✓ válaszai részletekről és egyéni távlatokról szólnak (Bajor, 2013.).

A különbségük tehát abban van, hogy a tehetséges nem elégedett az elért eredményeivel, a kérdéseire adott válaszaival, teljesítményével, motiváltabb, kitartóbb, több benne a versenyszellem, mint a jó tanulóban.

4. Tehetséggondozásra felkészítés lehetőségei a felsőoktatásban

Az alábbiakban, részben azon a meglévő programok ismertetésére kerül sor, melyek a pedagógusok tehetséggondozásra felkészítésében szerepelnek, és az ország jelentős részében a felsőoktatási intézményekben és a Géniusz Program keretében több 10 ezer pedagógus megismert az utóbbi 6 évben. (A programok letölthetők a szakirodalomban jelöltek alapján.) Ezek az akkreditált képzések felkészítik a pedagógusokat a különböző képességterületeken kiváló teljesítményt nyújtó diákok tehetségfejlesztésére. Módszertani segítséget nyújtanak a velük való foglalkozásra. Külön programok foglalkoznak a tehetségpontok és tehetségtanácsok alapítására vonatkozóan. A tehetségpontok és tehetségtanácsok a Nemzeti Tehetségsegítő Program olyan szerveződései, melyek egyrészt a szakmai munkát, másrészt a kapcsolatokat – a tehetséghidak – kiépítését segítik, a minél hatékonyabb tehetséggondozó munka érdekében. Ebben a munkában is igen nagy feladata van a felsőoktatási intézmények, függetlenül attól, hogy pedagógusképzéssel foglalkozik-e vagy sem. A szakmai tanárképzés is igényli a tehetséggondozáshoz szükséges segítségadást.

4.1. Intézmények tehetséggondozó programja

A pedagógusképzéssel foglalkozó intézmények képzési szinten is megfogalmazták annak szükségességét, hogy a tehetséggondozásra felkészítés kereteit bővíteni kell. A közoktatási intézmények felé olyan képzési formákat kell kidolgozni, melyek részleteiben segítik a pedagógusok tehetségfejlesztő munkáit. Ennek eredményeképpen fogalmazódott meg, olyan akkreditált képzési koncepció, melyben a cél, a pedagógusok minél részletesebb elméleti és gyakorlati ismereteinek gazdagítása. Az első akkreditált „Tehetségfejlesztő pedagógusképzés” –t Balogh László munkacsoportja dolgozta ki Debrecenben (2002). Ennek eredményeképpen, Magyarországon a Debreceni Egyetem összeállította és akkreditáltatta *tehetségfejlesztő, szakértő képzését*, melyet a későbbiekben az ELTE, majd a NymE követett.

Majd több intézmény tantárgy, kurzus formájában fogalmazta meg azokat a legfontosabb ismereteket, melyeket pedagógusjelöltek tehetséggondozó munkájának gazdagítására szánt. Az alábbiakban két olyan tematikát ismertetünk, melyekben elméleti és gyakorlati

ismeretekkel tudnak hallgatóink gazdagodni és segíteni a tehetségigéreteknak.

A Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Pedagógia Karán, 2008-ban kidolgozásra került a „Tehetséggondozás aktuális kérdései” kurzus, mely elsősorban a szociálpedagógusoknak szólt. Ez a későbbiekben a „Tehetséggondozás alapjai” címmel az óvodapedagógusok számára is elérhetővé vált. A tantárgy olyan elméleti és gyakorlati ismereteket közvetít, melyet, az óvoda és az iskola is alkalmazni tud. Fontosnak tartottuk, hogy a közoktatás minden szinterein alkalmazható ismeretekkel rendelkezzenek a pedagógusok.

TEMATIKA

Tantárgy neve: Tehetséggondozás aktuális kérdései		Oktató neve: Dr. habil Bodnár Gabriella PhD	
Szak: Szociálpedagógia Óvodapedagógus szak Csecsemő- és kisgyerm. gond., nev.		Tagozat: Nappali, Levelező	
Tanév:2011/2012	Ajánlott félév: 4	Kreditszáma: 2	Félévi óraszám: 1/1 (30)
Tantárgy kódja:		Tantárgy előfeltételének kódja: Pszichológiai és pedagógiai alapismeretek	
Félév zárása: koll.		Tantárgy típusa: szab.vál./ köt. vál.	
Tanszék: SZNI		Tantárgyfelelős neve:	
* gyakorlati jegy, <u>kollokvium</u>, szigorlat, kritériumkövetelmény ** kötelező, kötelezően választható, <u>szabadon választható</u>			
A tantárgy célja: Megismertetni a hallgatókat a tehetség alapvető pszichológiai és pedagóg-			

giai témaköreivel. A tehetséggondozás legfontosabb feladatainak ismeretében a hallgatók ismerjék fel az átlagtól eltérő képességűeket és kapjanak módszertani segítséget a képességek kibontakoztatására. A kurzus áttekintést ad a magyarországi tehetséggondozás feladatairól, jelenéről, jövőjéről.

Kompetenciák:

Tehetséggondozás jellemzőinek ismeretében a hallgatók:

- ✓ képesek felismerni a tehetségesek jellemzőit
- ✓ képesek kiválasztani a megfelelő azonosítási módszereket
- ✓ képesek együttműködni a tehetséggondozásban dolgozó szakemberekkel
- ✓ képesek olyan projektek összeállítására, mely segítségével fejleszteni tudják a tehetségeseket

Témakörök:

- ✓ Alapfogalmak: tehetség, talentum, géniusz. Képesség, adottság. IQ mérése, a környezet hatása.
- ✓ Kreativitás összetevői (flexibilitás, fluencia, originalitás). Problémamegoldási folyamatok az intuíció szerepe az alkotó gondolkodásban. Motiváció és az alkotás.
- ✓ A tehetség megközelítése kognitív, szociálpszichológiai, fejlődési szempontból.
- ✓ Tehetségmodellek Renzulli és a tovább fejlesztett változata, Mönks „Piramis” és „Gejzír” modell (Czeizler)
- ✓ Mérések, feladatok a tehetség azonosítására és fejlesztésére.
- ✓ A tehetség, mint érték, valamint eltérés a normalitástól.
- ✓ Az iskola és család szerepe a tehetséges gyermek / fiatalokhoz viszonyulásban.
- ✓ Problémák. Diszkrónia (egyenlőtlen fejlődés), az agresszió, mint, kreatív energia.

- ✓ A tehetséges gyermek és a kortárs csoportok kapcsolata, hatásuk egymásra.
- ✓ A tehetséges gyermekek speciális csoportjai: fogyatékosok, kisebbségek, nemi különbségek. Hátrányos helyzetű tehetségesek.
- ✓ A tehetségek fejlesztése, gondozása. A gyorsítás, a gazdagítás, gazdagítási triász.
- ✓ Modellek, és helyzetkép, jó gyakorlatok hazánkban és a határainkon túl.
- ✓ Programok, képzések, projektek, szervezetek a tehetség kibontakoztatására.
- ✓ Tehetségfejlesztő projekt tervezésének legfontosabb ismérvei

Irodalom:

Kötelező:

Gyarmathy Éva: (2007) .A tehetség. Háttéré és gondozásának gyakorlata. ELTE Eötvös Kiadó , Bp.

Balogh László: (2006) Pedagógiai pszichológia az iskolai gyakorlatban URBIS, Bp.

Balogh-Herskovits-Tóth: A tehetségfejlesztés pszichológiája Debreceni Egyetem, 1994.

Ajánlott:

Czeizel Endre: Sors és tehetség. FITT Image és Minerva, Budapest. 1997.

Gyarmathy Éva: A tehetség – fogalma, összetevői, típusai, azonosítása ELTE Kiadó, Budapest, 2006.

Csíkszentmihályi Mihály munkái, 2008, 2010.

Tóth L. /szerk./: Tehetség-kalauz Debreceni Egyetem 1996.

Az aláírás megszerzésének feltételei: Jelenlét az órákon és egy évközi zh sikeres teljesítése valamint szóbeli vizsga

A gyakorlati jegy megszerzésének és a vizsgára bocsátásnak feltételei:

Fejlesztő foglalkozás tervezete, megadott szempontok alapján.

Szempontok: életkori sajátosságok, képességszintek szerinti azonosítási alapelvek ismerete, a fejlesztésben résztvevők megjelölése, fejlesztő programok lehetőségei és időbeli tervezete.

A számonkérés témakörei (kollokvium, szigorlat esetében):

Dátum:Sopron, 2009-2012

Aláírás:

Dr. habil Bodnár Gabriella egy. docens

Minden más felsőoktatási intézmény tett javaslatot arra, hogy hasonló témában felkészítse hallgatóit a tehetséggondozásra. Az alábbiakban az Eszterházy Károly Főiskola is megfogalmazta a tehetségfejlesztés módszertanát.

Tantárgy megnevezése: Tehetségfejlesztés módszertana	Kódja: NMP_TF111G2 LMP_TF111G2	Kreditszám: 2
A tantárgyért felelős szervezeti egység: EKF, Pszichológia Tanszék	A kurzus jellege: gyakorlat	Kontaktóraszám: 30
Előfeltételek:	Az értékelés formája: gyakorlati jegy	
Kompetenciák: (3, 4, 6, 9) ✓ A pedagógiai folyamat tervezése ✓ A tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztése a tudás felhasználásával		

- ✓ A tanulási folyamat szervezése és irányítása
- ✓ Önművelés, elkötelezettség a szakmai fejlődésre

Tudás

- ✓ Nevelési-fejlesztési funkciókat betöltő szervezetek, intézmények, közösségek működésének, konfliktusainak, diszfunkcióinak az ismerete a tehetségfejlesztés szempontjából
- ✓ Az oktatási programok és módszerek hatékonyságának a megismeréséhez szükséges tudományosan megalapozott módszerek és technikák ismerete a tehetségfejlesztés területén
- ✓ A tanulás különböző formáinak az ismerete, fejlesztési lehetőségei
- ✓ Széleskörű tudás a tehetségfejlesztés módszertana területén

Attitűdök/nézetek

- ✓ Nyitott mások véleményének megismerésére és tiszteletben tartására
- ✓ Képes a tanulók egyéni sajátosságait figyelembe venni,
- ✓ Tiszteletben tartja a tanulók személyiségét, családok nevelési szokásait, törekvéseit, támaszkodik az ezekben fellelhető értékekre

Képességek

- ✓ Képes tehetségfejlesztő tanítási programok, tanulási egységek, tanítási órák tervezésére,
- ✓ Képes a rendelkezésére álló taneszközöket saját munkájában felhasználni, rendszerbe szervezni, új eszközöket tervezni, a tehetségfejlesztés céljaira felhasználni
- ✓ Képes a tehetségfejlesztés céljainak megfelelő, a különböző adottságokkal, képességekkel, előzetes tudással rendelkező tanulók életkorának, érdeklődésének megfelelő módszerek megválasztására, eljárások tervezésére, alkalmazására

Cél:

A tantárgy célja, hogy a hallgatók képesek helyesen értelmezni és alkalmazni a tehetségfejlesztéssel kapcsolatos szakkifejezéseket, a hallgatók tájékozottak legyenek a tehetséggondozás hazai és nemzetközi módszereit és problémáit illetően, képesek legyenek a tehetségfejlesztés célrendszerét, szervezeti formáit, tantervi jellegét és etikai következményeit tervezni és mérlegelni.

Tartalom:

A tehetségfejlesztés hazai és külföldi gyakorlata. A tehetség fogalma a tehetségfejlesztés oldala felől. Hogyan lehet a különböző tehetségmodellek (Renzulli, Tannenbaum, Mönks-Renzulli, Czeizel, Gagné) összetevőit fejleszteni, milyen konkrét módszerek állnak rendelkezésre ebben a vonatkozásban. A tehetségdiagnosztika tehetségazonosítás/beválogatás kapcsolata a tehetségfejlesztéssel. A tehetségfejlesztés célrendszere, szervezeti formái, tehetségtantervek típusai, a mellettük és ellenük szóló érvek. A tehetséggondozás konkrét módszerei (gazdagítás, léptetés, elkülönítés, differenciálás stb.) és gyakorlati alkalmazásuk lehetőségei. Az alulteljesítő és a speciális helyzetben élő (hátrányos helyzetű, egyébfogyatékkal élő stb.) tehetségek gondozásának gyakorlati lehetőségei. Etikai problémák a tehetségfejlesztésben.

Módszerek:

Projekt módszer, kooperatív módszer, előadás, forráselemzés

Követelmények a tantárgy teljesítésének feltételei: Szakirodalom feldolgozása, 1 zárthelyi dolgozat megírása

Kötelező olvasmányok:

- ✓ Balogh László: Iskolai tehetséggondozás. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2004.
- ✓ Mező Ferenc: A tehetség tanácsadás kézikönyve. Tehetségvadász Stúdió – Kocka

Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület, Debrecen, 2004.

Ajánlott irodalom:

- ✓ Balogh László: Pedagógiai pszichológia az iskolai gyakorlatban. Urbis Könyvkiadó, Budapest, 2006.
- ✓ Gyarmathy Éva: A tehetségről. Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete, Miskolc, 2001.
- ✓ Herskovits Mária: A tehetséges gyerekek felismerését és fejlesztését szolgáló egyéni tanácsadás lehetőségei. In: Ritoókné Ádám Magda (szerk.): A tanácsadás pszichológiája. Szöveggyűjtemény. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 1998. 203-206. pp.
- ✓ Milgram, R. M., Dunn, R., Price G.e. (eds): Teaching and Counselling Gifted and Talented. Prayer, London. 1993.

Tantárgyfelelős: Dr. Hanák Zsuzsanna

Oktatók: Dr. Hanák Zsuzsanna, Mező Ferenc, Taskó Tünde

5. A tehetséggondozás áttekintése, intézményes keretei Magyarországon

Mielőtt ismertetnénk néhány felsőoktatási intézmény tehetségprogramjának lényegét, hangsúlyozni szeretném és példával mutatni a közoktatási intézmények tehetséggondozó programjának szervezeti formájának megvalósítását.

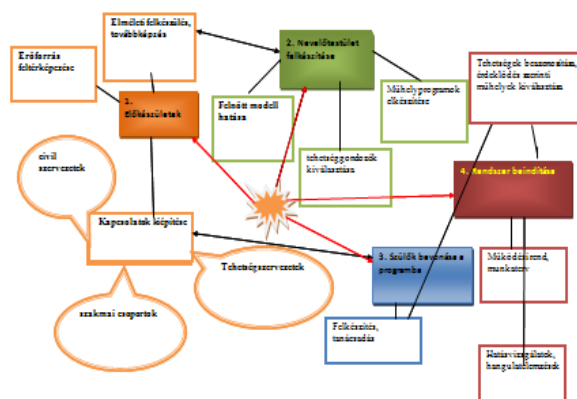
Fejleszteni és fejlődni csak akkor lehet, ha építünk a már meglévő ismereteinkre, tudásunkra, programokra. Fontos kérdés, hogy melyek voltak a tehetséggondozás előzményei és aktuális feladatai, problémái.

A magyarországi tehetséggondozás képzési, intézményes formái igazából 1989-től jegyezhetőek, amikor a pedagógusokból, pszichológusokból álló szakmai egyesület, a Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakult. A társaság folyamatosan szervezett olyan rendezvényeket, közgyűléssel egybekötött szakmai programokat, konferenciákat, melyeken a tehetséges gyermekekkel foglalkozó magyarországi pedagógustársadalom megfogalmazta igényét egy

elismert, szervezett tehetségszakértő, szaktanácsadó képzésre. Ennek eredményeképpen, Magyarországon a Debreceni Egyetem összeállította és akkreditáltatta *tehetségfejlesztő, szakértő képzését*, melyet a későbbiekben az ELTE, majd a NymE követett.

A tehetséggondozásra felkészítés további feladatait a Géniusz program, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács jogi képviseletében a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége – MATEHETSZ látta és látja el. A tehetséggondozás forrásának támogatását pedig a Nemzeti Tehetség Program, 126/2008. (XII. 4.) OGY határozata alapján, hazai és EU-s források adták.

A közoktatási intézmények akkor tudnak eredményes tehetséggondozó munkát végezni, ha képesek szervezeti formát is kialakítani. A szervezeti keretek létrehozásához igen jó példaként szolgál, Szabóné Oláh Márta (2012) tehetségszakértő által összeállított rendszer, melynek követése segítség minden tehetségfejlesztéssel foglalkozó szakember, intézmény számára.

A feladatok egyértelmű és lépésenkénti megvalósítása eredményezi a hatékony tehetséggondozást. Az a közoktatási intézmény, mely meg tudja valósítani a fentiekben látható feladatokat, nemcsak a helyi társadalom segítségével, hanem a távolabbi kapcsolatok kiépítésével is, a jövő számára eredményes kapcsolatokat építhet a felsőoktatási intézmények felé, tehetséges fiataljai menedzselése érdekében.

5.1. Jó gyakorlatok a felsőoktatás tehetséggondozásában

Azok a felsőoktatási intézmények, melyek tehetségprogrammal rendelkeznek, programjaikban figyelmet fordítanak a tehetséges fiatalok azonosítására, valamint a fejlesztési programokban való részvételre, a tehetséges hallgatók képviselésére, menedzselésére, a tehetségsegítésére.

A Nemzeti Tehetség Program keretében lehetőség nyílt a tehetséggondozó felsőoktatási intézmények Tehetség Fórumának találkozóra (MTT, Konferenciája, Debrecen, 2014.), ahol az intézmények programjainak bemutatása mellett, tehetségsegítő koncepciók egyeztetésére is sor került.

A középiskolától eltérően a felsőoktatás tehetséggondozása más módon közelít a jó, ill. kiváló képességű hallgató megfogalmazásához. A felsőoktatásba kerülés több megközelítés szerint önmagában véve kiválasztás, ill. kiválogatódás esélyével bír. Nem így van ez, amióta az állami támogatáson túl költségtérítéssel is bekerülnek a diákok a különböző intézményekbe. Míg a középoktatási intézmények tehetségazonosítása a tanár-diák kapcsolatából könnyen utolérhető, addig ez az interperszonális kapcsolat az egyetemeken nehezebben alakul ki, főleg az egyetem első éveiben. Mivel az egyetemen maradás első feltétele a megfelelő tanulmányi eredmény, ezért kevesebb esély van egy korai mester-tanítvány kapcsolat kialakítására. Másrészt a tehetség igazi arca az egyetemeken a specializációkban bontakozik ki, ezért az egyetemek nem igazán tartják fontosnak a tanulmányi idő kezdetén az ilyen irányú kapcsolat szervezését.

Az alábbiakban néhány felsőoktatási intézmény tehetségprogramjának ismertetésére kerül sor, melyek példaértékűek és a jó gyakorlatok körét gazdagítják.

5.1.1. Debreceni Egyetem

A **Debreceni Egyetem** tehetségkonceptiója első a tehetséggondozó felsőoktatási intézmények között.

Céljuk, hogy a tehetséges fiatalok számára olyan programcsomagot állítsanak össze, ahol a mellyel kiváló képességekkel rendelkező hallgatók pályamodelljének kialakítását segítik, és megfelelő képzési kereteket biztosítanak képességeik kibontakoztatására.

Az egyetemre kerülő fiatalokat figyelemmel követik, azonosításuk, már a középiskolákkal való kapcsolatfelvételen számít, a programban dolgozó szakemberek javaslatot tesznek a tehetségesek egyetem felé irányítására.

Az átfogó program olyan komplex tehetséggondozás, ami a középiskolától a doktori képzésig tartó folyamat. Az egyetem kutatói-oktatói utánpótlását célozza meg, másrészt olyan értelmiségi képzést kíván megvalósítani, mely az egyetem európai hírnevét emeli ki, a tehetséges hallgatókat hozzásegítik az egyetem falain kívüli jó munkalehetőséghez. A pályorientáció megerősítése, a szakmai elismerés fontos szempont a tehetségprogram megvalósításában. A programban résztvevő oktató, hallgató együttes munkája folyamatos mester-tanítvány kapcsolatot eredményez, ahol az értékes szakmai- együttműködésen túl, a tudásátadás kölcsönösségen alapul.

A tehetséggondozó programot egy egységes szervezet fogja össze, ami jól illeszkedik az egyetem struktúrájához. Feladatának tekinti, a megfelelő információ áramlását, meghagyva minden kar önállóságát a tehetséggondozás és a szakmaiság jegyében.

Elősegíti az interdiszciplináris tevékenységek fejlődését, a különböző szervezeti egységek és szakmai csoportok közötti kapcsolatot egyértelmű feladatkörökkel látja el.

A szervezeti egységek közül fontos szerepe van a Centrum Tehetséggondozó Tanácsnak, mely stratégiai döntésekben, a monitoringban, valamint komplex pályázatírásokhoz nyújt segítséget. Tagjai a kari centrumok elnökei, dékánok, TDK Centrum Tanács, Szakkollégiumi Tanács ill. a HÖK képviselői.

A program működése

A programba kerülés módjai: kari szinten történő kiválasztással, szűréssel, oktatói ajánlással, illetve egyéni jelentkezéssel, pályázat útján történik. A tanulmányi eredmény (főleg az első félév után), a tdk szereplések, valamint a szakkollégiumi tevékenység adja mércéjét a programba kerülésnek. A debreceni program igyekszik szuverenitást biztosítani a karok számára és lehetővé tenni, hogy döntéseikkel megválasszthassák a programba kerülő hallgatókat.

A programba kerülés egyik lehetséges útja a hallgatókkal végzett felmérés, különböző tesztek segítségével.

A felmérés keretében a hallgatók pszichológiai, szociológiai vizsgálatokon esnek át. Olyan intelligencia tesztekkel töltönek ki, melyből felszínre kerülnek motivációik, pályaeérdeklődésük és karriercéljaik. A felmérést kiértékelik, és ezt követi a beválogatható hallgatók megjelölése.

A tehetséggondozó program tartalmi elemei:

- ✓ egyéni munka tutorok irányításával (féléves/éves munkaterv alapján),
- ✓ tudományos diákköri tevékenység,
- ✓ szakkollégiumi részvétel (külön felvételi eljárással),
- ✓ tanulmányutak, illetve konferencia-részvételek támogatása,
- ✓ hallgatói publikációs lehetőség elősegítése, megteremtése (pl. tanulmánykötetek),
- ✓ idegen nyelvi és szakfordítói kurzusok szervezése,
- ✓ hallgatói kutatói kiegészítő ösztöndíj,
- ✓ a Debreceni Egyetem pályázatain a programban résztvevő hallgatók preferálása,
- ✓ MA- és PhD-felvételinél a programban nyújtott teljesítmény figyelembevétele,
- ✓ „Tehetségbónusz”: a térítésmentes kreditmennyiségen túli kurzusok költségeinek átvállalása (pl. alapszak végzésén kívül két minor szak, vagy minor szak és specializáció),
- ✓ eredményes tudományos munkáért kreditpontok,
- ✓ egyéni tanrend kialakítása,
- ✓ lehetőség más képzési formákba való bekapcsolódásra, mely adott esetben másoddiploma megszerzésével is járhat (a képzés díjának központi egyetemi keretből való

térítése mellett), illetve automatikus felvétel nappali tagozatos PhD és rezidens képzési programokba,

- ✓ pályázat útján 2-3 éves posztdoktori egyetemi ösztöndíjak elnyerése:
- ✓ pályázhat valamennyi PhD fokozatot szerzett hallgató 35 éves korig (bírálat: a munkaterv, korábbi eredmények, fogadókészség alapján).

A tartalmi munka fontos eleme a tutori rendszer, mely egy hallgató, és egy oktató együttes munkáján alapszik. A tutor ösztönzi, irányítja a hallgató munkáját, kutató tevékenységét, segíti a kapcsolatépítést, végigvezeti a program időtartama alatt, és eljuttatja a megfelelő munkavállalásig. Feladata olyan tehetségmenedzselés, mely lehetővé teszi a hallgató bemutatkozását azokon a színtereken, ahol tehetségét kibontakoztathatja.

A programban részvételhez munkatervet kell készíteni, a hallgató céljának, vállalásának megfogalmazásával, melynek teljesítése, a programba maradás feltétele. A résztvevő hallgatók vállalásuk teljesítésének elismerésére oklevelet vehetnek át. Ez egy olyan referencia levél, mely segítséget nyújthat a további munkához, doktori programba való jelentkezésnél, illetve a munkaerőpiacon.²

5.1.2. Nyugat-magyarországi Egyetem

A Nyugat-magyarországi Egyetem nagy hagyományokkal rendelkező felsőoktatási intézmény, mely a selmeci hagyományokat ápoló tanszékek és karok által vált ismertté.

A különböző karokon már működő tehetséggondozás megalapozza azt a koncepciót, mely a jelenlegi integrációban érvényesülni tud, és komplex módon értelmezhető.

A tehetséggondozást korábban a tanszékek és a karok végezték, majd az integrációt követően intézetek, karok oktatói és kutatói vették át ezt a feladatot.

²www.geniuszportal.hu

A Nyugat-magyarországi Egyetem olyan tehetséggondozó, menedzselő komplex programot működtet, melynek célja, hogy segítse a kiemelkedő képességű hallgatók tehetségének kibontakozását, és eredményessé tegye a munkaerőpiacra kerülés folyamatában.

A NymE Tehetségtanácsa a tehetséggondozást egyetemi szinten reprezentálja és az egyetem tehetséggondozási koncepciójának kidolgozására vállalkozott. A Tehetségtanács koordinálja és összefogja, valamint szakmai tanácsadó testületként funkcionál az egyetem tehetséggondozási területein, valamint az egyetem egészét képviselő tehetséggondozó pályázatokban.

A **Tehetségtanács** tagjai a karok dékánjai által jelölt képviselői, dékán-helyettesei, elnöke a magyarországi tehetséggondozás elismert szakembere.

A Tehetségtanács tanácsadó testület, melynek célja, az egyetem tehetségkonceptiójának megalkotása, figyelemmel követése, szakmai szempontok érvényesítése.

A tanácsban a karok delegált képviselői javaslatot tesznek, a tehetséggondozás kari és egyetemi szintű szervezésére vonatkozóan.

A **Tehetségtanács** aktív kapcsolatot ápol a Karrier-Irodákkal, ahol a tehetséges és teljesítményükkel jól bizonyító fiatalok könnyen találhatnak támogatást, ösztöndíj programot.

Karrier-Irodák információt szolgáltatnak a tehetséges fiatalok továbbtanulási, pályaeorientációs kérdéseivel kapcsolatban.

A Tanács segíti az egyetem tehetséggondozó munkájának prevencióját az általános és középiskolák, valamint óvodák felé.

Az egyetem tehetségprogramja a következő **célokat** fogalmazza meg:

- ✓ A tehetséggondozással kapcsolatos szemléletváltás, hallgatók és oktatók együttes gondolkodása, közös tevékenysége a program megvalósításának folyamatában.
- ✓ A programban résztvevők számára az egyetemre kerüléstől, a végzésig támogatást és szakszerű foglalkoztatást nyújt tehetségük biztonságos kibontakoztatására. (BA-ból MA-ba, valamint a PhD képzésbe kerülés folyamatként.)
- ✓ Segíti a tehetséges hallgatók azonosítását, a megfelelő foglalkoztatását, és lehetővé teszi, hogy pályaeorientációjuk, ill. motivációjuk sikeres legyen.
- ✓ A tehetségprogramban résztvevők a NymE kutatói és oktatói utánpótlását is segítik.

- ✓ A tehetséggondozáshoz szükséges humán, anyagi és technikai forrásokra, belső átcsoportosításra javaslatot tesz, valamint a pályázati erőforrásokat szakmai szempontból összehangolja, annak érdekében, hogy minél eredményesebb tehetségmenedzselési folyamatot tudjon megvalósítani.
- ✓ A Tehetségtanács javaslatot tesz a képzők képzésére, mely a tanárképzés, valamint a vezetői képességek képzése területére fókuszálna
- ✓ A tehetség gondozásában a komplexitást akként értelmezi, hogy átfogó, a különböző szintű oktatási intézményekkel (**óvodától – felsőoktatási intézményig**) kapcsolati tőkét épít, és a jelentkező igényekre reflektálva megfelelő szakmai támogatást nyújt számukra.
- ✓ A program el kívánja érni, hogy a hallgatók fontosnak és értéknek tekintsék a programban való részvételüket, a tanár, mester, tutori kapcsolattartás segítségével szerezenek tudást, tapasztalatot, együttműködésre lehetőséget.

A tehetséges hallgató azonosítását, mércéjét a következő feltételek teljesítése adja:

- ✓ A hallgatói csoportokból kiemelkedő, átlagon felül teljesítő, elsősorban tudományos tevékenység iránt érdeklődő és azt produkáló hallgató (TDK, szakkollégium, szakmai műhelymunka, stb).
- ✓ A kar által meghatározott, az adott félévre fontosnak tartott kreditek jó vagy kiváló minősítése.
- ✓ A hallgatói eredmények és más tevékenységekben bizonyított kimagasló teljesítmény alapja a tehetséggondozó programban való részvételnek.

A NymE tehetség programja alapján a *hallgató* több lehetőséget kap tehetsége kibontakoztatására és bemutatására, mint korábban. Az alábbiak példái annak, milyen lehetőségek közül válogathatnak:

- ✓ Tudományos Diákköri tevékenység,
- ✓ Szakkollégiumi munka,
- ✓ egyéni kutatómunka – tutori irányítással,
- ✓ tanulmányutak, illetve konferencia-részvételek támogatása,

- ✓ hallgatók publikációs lehetőségének elősegítése, megteremtése,
- ✓ hallgatói önálló szakmai bemutatkozások (kiállítások) segítése,
- ✓ hallgatói kutatói kiegészítő ösztöndíj meghirdetése, támogatása,
- ✓ idegen nyelvi és szakmai kurzusok szervezése,
- ✓ eredményes tudományos munkáért kreditpontok,
- ✓ egyéni tanrend kialakításának lehetősége, más képzési formákba való bekapcsolódásra (másoddiploma megszerzéséhez jutás, egyetemi keretből való térítés mellett),
- ✓ nappali tagozatos PhD képzési programokba jelentkezés támogatása,
- ✓ pályázat útján 2-3 éves posztdoktori egyetemi ösztöndíjak elnyerése: pályázhat valamennyi PhD fokozatot szerzett hallgató 35 éves korig (bírálat: a munkaterv, korábbi eredmények, fogadókészség alapján).

A karokon működő tehetségprogramokat a Tehetséggondozó Tanács ellenőrzi, melynek beszámolási kötelezettsége van az egyetem Szenátusa felé. Az egyetem több karán „Tehetségpont” működik, mely feladatául tűzte ki, hogy az óvodától a felsőoktatásig figyelemmel kíséri a tehetségigéreteket, illetve a tehetséges fiatalok gondozását, menedzselését. Az egyetem a tehetséggondozás szakértőinek szakirányú képzésével, szakszerűbbé teszi a tehetségesekkel való foglalkozást a Nyugat-Dunántúlon.³

A BPK-n megalakult a *Kortárs Segítő Csoport*, akik feladata kortársaik segítése, és a tehetséges fiatalok életvitel, életmódbeli tanácsadása. A Csoport tagjai képzésben vettek részt, ahol tréning keretén belül sajátították el a segítségadás legfontosabb feladatait. A segítségadást akkor tudják felvállalni, ha önmagukkal is kellő érettséggel, megfelelő kommunikációs, a szakmához szükséges készségekkel rendelkeznek. A képzésben az alapvető készségek, szakmai szocializáció, és az etikus viselkedés szabályainak elsajátítására került sor. A segítők feladatait az intézmény tehetséggondozásban vállalt programjai során felmerült kérdések, kérések határozzák meg.

³ Bodnár Gabriella: Nyugat-magyarországi Egyetem komplex Tehetséggondozó Programja, 2010. Sopron, - belső anyag-

Az egyetem képzési rendszerében, a Benedek Pedagógiai Kar gondozásában 2009-ben kidolgozásra és beindításra is került a *Tehetségfejlesztő szaktanácsadó* (pedagógus szakirányú továbbképzés, 4 féléves) képzés, melynek pontos leírása www.bpk.nyime.hu honlapon elérhető. Ezzel a képzéssel a tehetséggondozás iránt érdeklő pedagógusoknak kívántunk segíteni. A képzésben három csoport fejezte be sikeresen tanulmányait. (Tantárgyi program mellékletben!)

A Tehetséggondozás alapjait- olyan 2 kredités kurzussal hirdetjük meg, melynek tematikájában a különböző életkori szakaszok tehetségprogramját, a különböző képességek fejlesztését, módszertani lehetőségeit ismerik meg az érdeklődő, kurzusra jelentkező hallgatók. Tematika a korábbiakban.

A Nemzeti Tehetség Program valamint a Géniusz program szervezésében több kiváló felnőtt és pedagógusoknak összeállításra kerülő kurzus akkreditációja történt meg. A NymE BPK oktatói az alábbi kurzusokat dolgozták ki, melyeket határon túl is nagy sikerrel oktattak az utóbbi öt évben.

- ✓ **Dr. Závodszy Józsefné PhD:** *Eltérő fejlődésű gyermekek és tanulók tehetségének felismerése és kezelése pedagógiai és más színtereken. - (25 óra) R590*
 - **Dr. Molnár Katalin:**
- ✓ *Természettudományok iránt érdeklődő tehetségesek felismerése és fejlesztése - (25 óra) R578*
- ✓ *A szülő feladata és lehetőségei a természettudományi érdeklődés kibontakoztatásában - (10 óra) R579*

Dr. Józsa Éva DLA :– *Kreativitásfejlesztés pedagógusok és tehetségfejlesztéssel foglalkozó szakemberek számára - (30 óra)*

Kissné dr. Zsámboki Réka: *Az óvodáskorú tehetségígéretnek felismerése és fejlesztése projekt módszerrel - (30 óra) R589*

Bucsy Gellértné Dr.: *Sporttehetségek azonosításának és fejlesztésének pedagógiai és pszichológiai programja - (30 óra)*

Bodnár Gabriella:

- ✓ *Különböző képességterületek fejlesztésének módszertani eljárásai - R562*
- ✓ *Tehetséges szülő, tehetséges pedagógus, kortárscsoportok - R61*
- ✓ *A tehetséggondozás problémái és megoldási lehetőségei az oktatási intézményekben - R 60*

Bodnár Gabriella- Takács Ildikó: *Karrier-tanácsadás és tehetséggondozás a középiskolában- (30 óra) H524-002*

Bodnár Gabriella- Takács Ildikó: *Karrier-tanácsadás és tehetséggondozás a felsőoktatásban – (30 óra) H524-002*

Bodnár Gabriella – Málnai Zsuzsanna: *Tehetséggondozó színpadi műhely és viselkedéskultúra - (25 óra) (R577-001)*

Illetve további képzések a www.geniuszportal.hu lapon megtalálhatók

5.1.3. ELTE

Az **ELTE** tehetségkoncepciójában fontos szerepet szán a hagyományok követésének, olyan intézményi felelősségvállalásnak, melyben az egyetem kiemelten foglalkozik a magyar tehetségek ápolásával. Fő célkitűzése a tehetséggondozás feltételeinek, elveinek, intézményeinek és a megvalósításhoz szükséges forrásoknak meghatározása, mely az egyetem kari és tehetséggondozás sajátos szervezeteihez kapcsolható.

A koncepció összeállítói megfogalmazták, hogy az ELTE mindig is az ország elit egyetemének számított, olyan középiskolások választják, akik tehetségüket az egyetem falai között szeretnék fejleszteni.

A felsőoktatásban tömeges méreteket öltő hallgatók száma felkészületlenül érte az oktatókat. Azok a hallgatók is bekerültek az egyetemre, akik az átlagosnál gyengébb teljesítményt nyújtottak a középiskolában. Ennek az lett a következménye, hogy az egyetemi oktatásban az átlagos teljesítményhez igazítva folyt az oktatás, a tehetséges hallgatók nem voltak megelégedve az oktatás színvonalával.

Ezek a problémák nyilvánvalóvá tették, hogy szükség van egy olyan programra, ahol a kiváló képességű hallgatók is megkapják azt az ismeretanyagot, mellyel gazdagodhatnak, ezért építve a korábbi tehetséggondozó formákra - pl. a TDK, szakkollégium - megfogalmazódott a tehetségkoncepció.

Az ELTE tehetséggondozásának alapvető célja: a kreatív munkaerők képzése és a kutatói utánpótlás nevelése.

Az egyetem elsősorban a tehetségkoncepció összeállításával a feladatok koordinációját, valamint külső képviseletét vállalta fel. Az egyetem olyan képzőintézményben, ahol komplexen értelmezhető és kivitelezhető a tehetséggondozás a gyakorlóiskoláktól az egyetemi képzéssel bezárólag. Mind a kiválasztás, szűrés, fejlesztés, gondozás kérdésében lehetőség nyílik együttműködésre, egymásra épülésre. A tehetséges fiatal képzése, tehetséges oktatót igényel. Ez az, amit az ELTE meg tud adni, ugyanakkor segíthet a képzők képzésében is.

A tehetséggondozás célja:

- ✓ Középiskola és egyetem kapcsolata gyakorló iskolai szinten kiemelkedő.
- ✓ Olyan képzési színvonalat tudnak biztosítani diákjaik számára, mellyel az egyetemre kerülésük sikeres és a továbbiakban igényük, motivációjuk igen erőteljes.
- ✓ Tehetséggondozáshoz tartozik a diákok tanulmányi versenyekre felkészítése, pályairányítás, tanácsadás.

Az ELTE kiemelten foglalkozik a *középiskolák tehetséggondozó szerepével*. Mivel a gyakorló iskolák az ország legjobb képzőintézményei közé tartoznak, ezekben az intézményekben célirányosan történnek a tehetséges diákok azonosításai, megfelelő fejlesztési módszerek segítségével. A tehetséges diákok azonosítása, fejlesztése mellett a tanárképzés, önképzés szintén meghatározó műhelye a tehetséggondozásnak.

Az ELTE tehetségmenedzsmentje hangsúlyozottan foglalkozik az „elődök” és „utódok” gondozásával. Évek óta működik az egyetem falai között, a *„Kutató Diákok Országos Szövetsége”, valamint a Kutató Tanárok Szövetsége*. Ez a két szervezet biztosítja, hogy az egyetem falai közé olyan tehetséges fiatalok is kerülnek, akiknek további életútjukat figyelemmel követik.

A tehetséggondozás egyetemi szinten karonként, más szervezeti egységekben, a gyakorló iskolákban, különböző képzési területeken/tudományterületeken történik. Az egyetemi koncepciót a különböző szervezeti egységek saját programjaikkal egészítik ki.

A *Tehetséggondozó Centrum* vállalja a tanácsadás, a szakmai kapcsolatok kialakítását a Pedagógikum Központtal, a kari szakterületekkel és a gyakorló iskolákkal együttműködve.

Tudományos Diákkörök

A magyar egyetemek jellemzői a tudományos diákkörök, valamint a szakkollégiumok tevékenysége.

A Diákkörök vállalják a tehetséges hallgatók kutatómunkába kapcsolását, a publikálás lehetőségének megteremtését. Így működik ez az ELTE falai között is. A Diákköri konferencián indulók, és eredményt elérők mindannyian tehetségüket bizonyítják kutatási tevékenységüket illetően. A diákkörök meghatározó szerepet töltenek be az ELTE tehetséggondozásában, a jó teljesítmény lehetőséget ad a MA képzéshez kapcsolódáshoz.

Szakkollégiumok

Köztudott, hogy az ELTE adott először lehetőséget olyan országos hírű szakmai közösség szervezésére (Bibó Szakkollégium), melyben egy- vagy két tudományterület hallgatói kiválóságai dolgoznak.

Fő céljuk: a kiemelkedő képességű fiataloknak lehetőséget biztosítson szakmai fejlődésük kibontakoztatására. Mivel a szakma igényli a tudományokban való jártasságot, ezért a tudományterületek interdiszciplinaritása a fontos. A Szakkollégiumi Hálózati Testület feladata az ELTE kiváló szakkollégiumainak munkáját összehangolni.

A szakkollégiumban végzett tevékenység által végigkísérhető a fiatal munkássága, BA, MA, doktori iskola-PhD fokozat megszerzéséig. A szakkollégium célja, hogy a fiatalok szakmai fejlődését megfelelően követni és fejleszteni tudja, valamint a tudományos éltre felkészítsen. Ebben benne van a kiadványszerkesztés, publikáció, bemutatók, melyek a különböző képességek bemutatkozására adnak lehetőséget.

Egyéni tehetséggondozó formák (demonstrátorok, egyéni tanulmányi rend–tutori rendszer, honorácior képzés)

A kiemelkedő tanulmányi eredmények lehetőséget adnak az egyéni tehetségfejlesztésre, amikor a hallgató gyorsabban haladhat tanulmányaiban, valamint egy-egy tanszék, kutatás munkájába bekapcsolódhat. A hallgató munkáját egy-egy oktató felügyeli, segíti, mint tutor. Az egyéni tanulmányi rend lehetőséget ad külföldi ösztöndíjhoz jutáshoz. A felsőoktatásban az egyéni programokhoz kapcsolódás különböző lehetőségei léteznek, de még nincs kellőképpen kihasználva. Az ELTE fontosnak tartja kiaknázni és kiépíteni a tehetséggondozás komplex rendszerét, figyelve arra, hogy a hagyományos szervezeti formák mellett lehetőség legyen minden képességeiben kiváló hallgató támogatására. A kutató- és tudományos munkába bekapcsolódás széles körben biztosított, több kezdeményezés van arra vonatkozóan, hogyan lehetne az ilyen jellegű munkában dolgozókat mentesíteni a többlet-kredit fizetése kötelezettsége alól.

Doktori Iskolák

A tehetséges fiatalok nyomon követése, a doktori programhoz kapcsolódása bizonyítja, hogy a fiatal kellő támogatásban részesült. Megkapja a lehetőséget a képzés elkezdésére, és annak sikeres befejezésére. Az egyetem Stratégiai Tervében fontos szerepet szán a tehetséges fiatal doktorandusszá nevelésére. A doktori képzés ideje alatt számos ösztöndíj, pályázat áll a résztvevők rendelkezésére, mellyel konferenciákon való részvételt, publikációk megjelenését tudják támogatni.

Mentorrendszer, tehetségsegítés

A hátrányos helyzetű fiatal segítségét szolgálja az a segítőrendszer, mellyel a speciális hátrányok és a különböző lehetőségekhez jutás nagyobb esélyt biztosít az érvényesüléshez. A mentor az egyetem olyan oktatója, személye, aki a lehetőségekkel megismerteti a programban résztvevőket.

A mentorprogramban kiemelt szerep jut a *Hallgatói Karrier- és Szolgáltató Központnak*, akik a külső kapcsolatok ápolásával lehetővé teszik a cégek és a munkaerőpiac felé nyitást is. A szervezett keretek mellett a „közösségi tehetséggondozás” jellemzőit is meghatározzák. Mint minden nagy múltú felsőoktatási intézmény, az egyetemen is működnek tehetség-műhelyek,

kisebb, nagyobb csoportok, ahol a jó és kiváló képességük kapnak lehetőséget, képességeik megmutatására.⁴

A tehetséges fiatalok segítségét a kortárs-segítés rendszerében próbálják megoldani. Az *ELTE Kortárs Segítő Csoport* tehetséggondozó célja a belső és külső tehetséggondozás, ahol a csoporttagok tehetségfejlesztése mellett, a tehetségazonosítás és tehetséggondozás, a hallgatótársak támogatása. A csoport arra is vállalkozik, hogy saját csoportjában, tehetségazonosítást végezzen, biztosítsa az utánpótlást. A segítség, támogatás azok felé irányul, akiknek szükségük van napi problémák, probléma-megoldási módokra, az interakció, és kapcsolatteremtés hatékonnyá tételére. A kortárssegítő készségeket is fejleszteni kell, a tréningek, szakmai felkészítés lehetőséget ad, szakmájuk minél magasabb szintű végzésére (Takács és Pásztor, 2013.).

5.1.4. SOTE – Semmelweis Orvostudományi Egyetem

Az egyetem tehetséges diákjait már egyetemre kerülésünk előtt igyekszik felkutatni, azt követően különböző kezdeményezésekkel támogatni. Az egyetem szenátusa elfogadta és támogatja a tehetséges hallgatók érdekében megalapított egységeket. Létrehozta a Tehetséggondozó Tanácsot, Tehetségpontot, és a hallgatókat segítő programokat

A *Tehetséggondozó Tanács* feladata az egyetem tehetséges fiataljainak támogatása, a Tehetségpont és az egyetem tehetséggondozó programjának koordinálása.

A Tanács tagjai, az egyetem kiváló professzorai, oktatói, akik a tehetséges fiatalok támogatását, az egyetem különböző egységeivel való együttműködést vállalják fel.

A Tanács tagjait és elnökét 3 évre a Rector bízza meg feladatok ellátására.

A Tanács dolgozza ki az egyetem tehetséggondozó koncepcióját, azokat a lehetőségeket és kritériumokat fogalmazza meg, melyekkel a hallgatók élhetnek, illetve, melyeknek meg kell felelniük. A tanács tagjai részt vesznek az egyetemi TDK-n, OTDK-n, rektori pályázatok bírálatában, ösztöndíjak odaítélésében.

⁴www.geniuszportal.hu

A tehetséges hallgatók és oktatók számára ösztöndíjat alapítottak.

Az egyetemen működő *Tehetségpont* a képzésen túli igényekkel jelentkező hallgatók számára gyakorlati és életvezetési tanácsokat ad, a tehetséges hallgatókat az egyetemen különböző lehetőségek felé delegálja. Információkat nyújt az egyetemen folyó tehetséggondozó programokról.

A hallgatókat segítő programok:

- ✓ Kerpel-Fronius Ödön Tehetséggondozó Program
- ✓ Külföldi Hallgatókat Segítő Program
- ✓ György Pál Karrier Orientációs Program (Comenius Program)

A SOTE Kerpel-Fronius Ödön Tehetséggondozó Programja

A Semmelweis Egyetem elsőként fogalmazta meg tehetséggondozó programját, mellyel támogatja tehetséges hallgatóit.

Az egyetem Szenátusa az egyetem tehetséges hallgatóinak felkutatására és folyamatos gondozására a szorosán vett egyetemi tanulmányok előtt, alatt és után 2007-ben az egyetem korábbi professzoráról, Kerpel-Fronius Ödönről elnevezett tehetséggondozó programot hozott létre. A Tehetséggondozó Program elsődleges célja az, hogy az egyetemre érkező, ill. itt tanuló tehetséges diákokra felfigyeljen, és kiemelten kezelje őket. A programba alapvetően formális kritériumok (tanulmányi átlag, elért eredmények) alapján kerülnek be az egyetemi hallgatók a doktoranduszok, valamint a rezidensek is. A Kerpel-Fronius Ödön Tehetséggondozó Programba a diákok személyes felvételi beszélgetés után kerülnek be. A diákok a Tehetséggondozó Programba kerüléssel elsősorban kiemelt szakmai irányítást, valamint az egyetem és a szponzorok által biztosított ösztöndíj lehetőségeket kapnak. A Kerpel-Fronius Ödön Tehetséggondozó Programban részt vevő hallgatók számára az egyetem Tehetséggondozó Tanácsa, mentort biztosít. A mentor a hallgatónak nemcsak a szűken vett szakmai előrehaladását segíti, hanem általános emberi fejlődését is figyelemmel kíséri. A Kerpel-Fronius Ödön Tehetséggondozó Programot a Tehetséggondozó Tanács irányítja. A Tehetséggondozó Tanács tagjai az egyetem oktatóiból kerülnek ki. Ezek az oktatók, gyakorló orvosok saját életpályájukkal is példát mutatnak a fiataloknak, és egyúttal elkötelezettek a tehetséggondo-

zás iránt. A jelenleg mentorált hallgatók száma 120 fő. A hallgatókat 50 aktív mentor támogatja és kíséri figyelemmel. (2014) Az idén várhatóan 12-18 hallgató kerül ki a programból. Azok a hallgatók, akik befejezték PhD tanulmányaikat, illetve elkerültek az egyetem kötelékei alól, a Kerpel-Alumni szervezetbe kerülnek. A felvett hallgatók személyes mentorálása és életútjuk követése mellett a következő programok valósultak meg.

Kerpel Ösztöndíjból, a különböző Alapítványok és pályázatok által nyújtott forrásból 2013-ban 32 hallgató kongresszusi részvételét vagy kutatói tanulmányútját támogatták. A Tehetséggondozó Tanács aktívan részt vett a freiburgi, heidelbergi Egyetem és az ausztria Lions program által nyújtott ösztöndíj pályáztatásában.

Az elért eredmények között sikeres PhD védések, TDK Konferencia-helyezések, Rektori pályamunka díjazások, számos publikáció, nemzetközi ösztöndíjak sikeres pályázata szerepel a hallgatók részéről. A hallgatóik, mentoraik, rendszeres aktív résztvevői a kulturális és egyéb közösségépítő programoknak, kirándulásoknak, opera, színházlátogatásoknak. A Kerper program önálló honlappal rendelkezik, ahol a legfrissebb hírek és eredmények elérhetőek .

A program törekszik aktív kapcsolatot tartani olyan középiskolákkal, melyek számíthatóan a hallgatói utánpótlásban is fontos szerepet tölthetnek be. Az egyetem és a partner középiskolai megállapodást kötöttek, és ennek keretében az egyetem neves oktatói tartanak sikeres előadásokat a partner gimnáziumok diákjai számára. Partner középiskolák:

Baár-Madas Református Gimnázium, Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium,, Budapesti Arany János Általános Iskola és Gimnázium, Budapesti Eötvös József Gimnázium, Ciszterci Szent István Gimnázium, Czuczor Gergely Bencés Gimnázium és Kollégium, ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium, ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola, ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola, Eötvös József Gimnázium, Tata, Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Krúdy Gyula Gimnázium, Lovassy László Gimnázium, Pannonthalmi Bencés Gimnázium, Révai Miklós Gimnázium, Toldy Ferenc Gimnázium, Varga Katalin Gimnázium, Veres Péter Gimnázium, Városmajori Gimnázium. A középiskolák számából is látható, hogy az egyetem igen széleskörben igyekszik hallgatói utánpótlás biztosítására.

A Semmelweis Egyetemen a hallgatókat segítő programok még a következők:

- ✓ Külföldi Hallgatókat Segítő Program

- ✓ Kerpel-Fronius Ödön Tehetséggondozó Program
- ✓ György Pál Karrier Orientációs Program (Comenius Program)

Mindhárom program egységes abból a szempontból, hogy a hallgatók tudományos és szakmai érdeklődését, és ismereteit kívánja elmélyíteni, elősegítve ezzel a karrier elképzelésekkel kapcsolatos tapasztalatszerzést, részben az egyetem falain belül, részben azon kívül. A három program sajátosságait tekintve igen jól kiegészíti egymást és számos lehetőséget nyújt az együttműködésre.

(<http://kerpel.semmelweis.hu/>). – (Szluka Beáta koordinátor)

Külföldi Hallgatókat Segítő Program feladata az egyetemre érkező tehetséges külföldi diákok kiválasztása, segítése a tudományos diákköri munkába és a PhD-ba történő bekapcsolásuk. A tutori rendszer fontos eleme a programnak, tanácsadással és nem korrepetálással történik a hallgatók tanulmányi problémáinak kezelése. A Program meghatározza az együttműködő oktató és hallgató létszámát is, egy oktatóhoz max. öt hallgató tartozhat.

György Pál Karrier Program a hallgató karrier, pályaszocializációs elképzelését segíti. Közvetlen kapcsolatot épít a munka és az egyetem világával. A szakmai jövőkép formálása érdekében több olyan előadás, program szervezésére kerül sor, amely a gyakorlati munka problémáinak megoldását valamint neves szakemberek életútját mutatja meg. Az egyetem Karrier Irodája szervezi a gyakorlati munkát és a mentor-hallgató kapcsolatokat is. Az egyetem számos külső intézménnyel tart fenn kapcsolatot, amelyek a szakmai gyakorlatra jelentkező, szociálisan hátrányos, tehetséges hallgatók segítségére ösztöndíjat alapítottak. Az előző programoktól eltérően, a Karrier Program fontosnak tartja a közösségi munkában való részvételt valamint az együttműködésre irányuló képességet.

A tehetségprogramban megkülönböztetett figyelemmel részesítik azokat az oktatókat, potenciális oktató jelölteket, akik segítik és figyelemmel követik a tehetséges hallgatókat. A kiváló hallgatókat, potenciális oktatójelöltként támogatják, az oktatóknak munkájukért anyagi elismerést vagy óra-elszámolási lehetőséget biztosítanak.

SOTE megalapította a „*Kiválóságok Listáját*” melyre azok kerülhetnek fel, akik megfelelnek a Tehetséggondozó Tanács követelményeinek, tanulmányi, tudományos, és egyéb tevékeny-

ségeik alapján. A tehetséggondozó programba és a listára felkerülés meghatározott pontrendszer teljesítésével történhet.

A tehetséges hallgatók támogatását szolgálja a „*Tehetségbónusz*”, a felvett tehetséges hallgatók kurzusainak költségeit a térítésmentes 360+36 kreditpontnyi határon túl, az egyetem magára vállalja.

5.1.5. Pécsi Tudományegyetem

A Pécsi Tudományegyetem – PTE - a felsőoktatási törvényre és a saját igényre hivatkozva fogalmazta meg átfogó tehetséggondozó tervét, melynek célja, hogy komplex rendszerbe foglalja a különböző karokon zajló tehetséggondozó tevékenységet.

A tehetséggondozás része az Intézményfejlesztési Tervnek, célja az oktatói-kutatói utánpótlás, komplex azért, mert a középiskolától a doktori képzésig kívánja figyelemmel követni a tehetséges fiatalokat. A koncepció összeállítói külön kiemelik, hogy az utánpótlás képzése mellett fontos az egyetem presztízsében a kreatív munkaerő képzése és a kutatóvá nevelése.

Az egyetem programja összeállításában figyelembe vette az ország más egyetemein már működő, a külföldi tapasztalatokból átvehető tehetséggondozó gyakorlatokat.

Az egyetem döntése alapján fontos kérdés a tehetséggondozás szervezeti kereteinek megteremtése és a koordináció. A szakmai program megvalósításában a kari igények és tervek döntenek.

A hallgatók programba történő bevonása mellett innovatív, tehetséges oktatókra van szükség, akikkel biztosított a tehetséggondozási szakértői hálózat és a tutori rendszer kiépítése. A programba lépéshez megfelelő motivációs tényezőre van szükség, mind hallgatói, mind oktatói szinten.

Célok között a következők szerepelnek:

- ✓ a tehetséges hallgatók kiválasztása, tehetségük felismerése, egyedi fejlesztési program számukra tehetségük kibontakoztatására,
- ✓ ösztönzés kiemelkedő teljesítményre és segítségadás a munkaerőpiaci feltételek

megfeleléséhez, valamint

- ✓ a jó gyakorlatok megkeresése, elemzése és elterjesztése az egyetemen.

Az egyetem kiemelten foglalkozik a tehetségálózat kiépítésével, melyben segítséget a kari megbízott tehetséggondozó koordinátorai adnak. A tehetséggondozó koordinátorok feladatait a „*Tehetséggondozási Kézikönyv*” tartalmazza. A koordinátorok kulcsfontosságú szerepet töltenek be az egyetemi tehetséggondozásban. Feladatuk többek között: tájékoztatás, disszemináció, tehetséges diákok képzésének, közösségi programjainak szervezése, a kari tehetséggondozási tevékenység koordinálása, az egyetem jó gyakorlatainak összegyűjtése, a kar oktatóinak módszertani felkészítése a tehetséggondozásra, kapcsolattartás az egyetem tehetséggondozó koordinátorával, stb.

Az egyetem tehetséggondozó koordinátorai számára konzultációkat tartanak a munka összehangolása érdekében.

A Tehetséggondozó Hálózat szerves része az egyetem intézményi rendszerének. Szabályait, valamint a kari és az egyetemi koordinátori feladatköröket a Tehetséggondozó Kézikönyv tartalmazza.

A *tutor* kötelezettségei függvénye a hallgatóval végzett munkatervnek, tevékenységnek. A hallgató munkáját folyamatosan figyelemmel követi, tájékozott a tehetséggondozás módszertanában. Szakmai tapasztalatát átadja, szükség esetén felvállalja a koordinátori feladatokat is. A tutorok számára szervezett képzéseken vesz részt, gazdagítja ismereteit, mellyel segíti a hallgatót tudása elmélyítésében. Feladata, hogy tájékoztassa a kari koordinátort a hallgatóval való kapcsolattartásról.

Az oktatók és hallgatók számára kedvezményeket biztosítanak, ezzel támogatják a rendszert, és lehetőséget adnak egy tehetséggondozó bázis kiépítésére az egyetemen.

A program működéséről tájékoztatást tartanak, a jó gyakorlatokkal felhívják a figyelmet, hogy a továbbiakban minél több hallgató kapcsolódjon a tehetséggondozó programhoz.⁵

5.1.6. Szegedi Tudomány Egyetem

Az egyetem több területén végeznek tehetséggondozó munkát. A hagyományos tehetséggondozás a demonstrátori rendszer, a tudományos diákköri munka, különböző műhelyek programjaival, külföldi munka, nyári táborok, magas színvonalú szakmai szemináriumok által valósul meg.

A SZTE Hallgatói és Közkapcsolati Igazgatósága végzi az egyetemi szintű tehetséggondozási koordinálását.

Az egyetem *Informatikai Tanszékcsoportja* arra vállalkozott, hogy szervezett keretek között foglalkozik gazdaságinformatikus, mérnök informatikus és programtervező informatikus tehetséges hallgatóival. A *Tehetséggondozó program* célja olyan kurzus ill. tehetséggondozó speciálkollégium létrehozása, melyben az alapképzésen túli ismereteket kaphatnak a hallgatók. A programban a hallgatók a következő előnyökhöz juthatnak:

A kiemelt kurzusban résztvevők többlet ismeretanyaggal ismerkednek meg, melynek teljesítése az alapkurstól eltérően, plusz kreditponttal történik. A program létrehozta önálló tehetséggondozó laborját, ahol magas szintű elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása, csak a programban résztvevők számára nyújt ingyen részvételi lehetőséget. A programot teljesítők ösztöndíjban részesülhetnek, valamint Tehetséggondozó Oklevelet kapnak.

A SZTE Tehetséggondozó Programja szabályozza a tehetséges hallgató programba kerülését. A *Szegedi Tehetséggondozó Tanács*, SZTE Hallgatói és Közkapcsolati Igazgatósága, és a SZTE Esélyegyenlőséget Biztosító Bizottsága, valamint a város önkormányzatával közösen igyekeznek a középiskolai diákok és egyetemi hallgatók tehetséggondozását koordinálni.

A Tanács munkája, tehetséggondozó irányelvek megfogalmazása továbbá, hogy pályázati lehetőség, ösztöndíj odaítélésében vesz részt a kiemelkedő tanulmányi eredményeket mutató, több szakon jól teljesítő, kutatási, művészeti illetve sport tevékenységet folytató, speciális képzési igénnyel rendelkező hallgatók számára. A pályázat eredménye, hogy a speciális igények a fenti formában kielégítést nyerhetnek.

A Tanács fontosnak tartja és figyelemmel kíséri azt a piaci tőkét, mely a tehetség program lebonyolításához és nyomon követéséhez szükséges.

A szegedi egyetem figyelmet fordít azokra a középiskolásokra is, akikre számít továbbtanulásban. A *Szegedi Tehetség-Híd Program* (HÍD: Hallgatók Ígéretes Diákokból) célja a főként a környék tehetséges középiskolásainak megkeresése, egyetemre kerülésük segítése, meghatározott programokkal.

A Program együtt dolgozik a *SZTE Eötvös Loránd Kollégiumával*, mely a vidéki kollégiumok közül igen komoly hagyományokkal rendelkezik. Tagja lehet olyan hallgató, aki ismereteit gazdagítani, mélyíteni szeretné szakmája területéről. A Kollégium tagjai közösségi tevékenységükkel is részt tudnak venni, ösztöndíjat kaphatnak munkájuk támogatására és elismerésére.

Az egyetem létrehozta a „*Tehetségpont*”-ot, mely egyrészt az egyetem tehetséggondozó munkáját segíti, másrészt szélesíti a tehetségprogramokat, nyit a város és a környék középiskolái irányába, hogy a kapcsolódási pontokat megtalálja, illetve bekapcsolja a tehetséggondozó programba. A Tehetségpont profilja, az életvezetési, pályaorientációs, karrier tanácsadói tevékenység, mely során a tehetséges fiatal megtalálja helyét a különböző tehetségprogramokban. A program fontosnak tartja a „*Kiválóságok Listájának*” összeállítását, ezzel bizonyítva, hogy a tehetségesek képzése hogyan fokozható.

A tehetséggondozás minőségbiztosítása abban nyilvánul meg, hogyan tud gondot fordítani a folyamatos követésre, utókövetésre, visszajelzések kérésére, és ezek alapján történő korrigálásra.

A hallgatókkal való közvetlen kapcsolat, erőteljes kapcsolatépítést tesz lehetővé. Az egyetem hallgatói, mint kortárs-segítők még inkább szorosabbá teszik a kapcsolattartást, a közösségi forma kiépítését.

5.1.7. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A *Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tehetségprogramja* nem integrált, hanem kari szinten fogja össze a tehetséges fiatalokra vonatkozó kezdeményezéseket.

Az egyetem a magyarországi egyetemek körében az „elit” egyetemekhez tartozik, külföldön is elismert. Képzési profiljába a műszaki, és jelenleg a gazdaságtudomány területei is beletar-

toznak. A tudományos diákkörök, a szakkollégiumok, a doktori iskolák hagyományoknak megfelelően segítik és támogatják a tehetséges fiatalokat.

Az egyetemen még nem működik a komplex tehetséggondozó program mint más az előzőekben említett képző intézményeknél. 2014-ben megalakították a Tehetségsegítő Tanácsot melynek feladata, hogy a karok eddigi önállóan kezdeményezéseit a tehetséggondozás különböző formáinak bevezetésével koordinálja.

Az egyetemre, az ország különböző, de kiváló középiskoláiból jutnak be a diákok. A jelentkezők nagy létszáma mellett a tanulmányi eredmények és a versenyeken elért minősítések igazolják, hogy a műegyetem az országos felsőoktatási intézmények rangsorában az első helyen szerepel. A képzésbe kerülő hallgatóknak eddigi eredményeik mellett bizonyítaniuk kell képességeiket, meg kell mutatni, hogy mennyire tudnak tanulásukkal helyt állni. A tehetségesek azonosítására lehetővé teszik a különböző órai kereteken kívüli foglalkoztatást.

Az egyetemen a hagyományoknak megfelelően működnek azok a szervezeti formák, melyek az egyetem vezetése szerint biztosítják a tehetséges fiatal foglalkoztatását. Különböző tudományos körök, kutatóműhelyek adnak lehetőségek a hallgatók érdeklődésének kielégítésére, ahol a szakma kiváló előadói által tartott előadások, szakmai programok gazdagítják tudásukat, ismereteiket.

Az egyik kar többek között, a Villamosmérnöki és Informatikai Kar - más módszert alkalmazva, mint az egyetem többi szervezeti egységei - foglalkozik a tehetséges, jó képességű hallgatókkal. Az egyetem összes karán inkább hagyományos értelemben vett felsőoktatási tehetséggondozás jellemző. Vagyis a kari TDK, valamint a doktori program fogja össze azokat a hallgatókat, akik vállalják a kitüntetett megmérettetést. A szakkollégiumok lehetőséget teremtenek a közösségi jellegű tehetségprogramok szervezésére.

Kezdeményezésük lényege, nem klasszikus tehetséggondozó egységekként funkcionálnak, a tantervbe rögzített „Önálló laboratóriumi tárgyak” keretén belül adnak lehetőséget a tehetséges fiatalok fejlesztésére. A tárgy célja, hogy „a hallgatók a tanszék által felkínált kutatási témák közül érdeklődésüknek megfelelően választanak és a témát meghirdető konzulens irányítása alatt végzik munkájukat. Az elvégzett munkáról minden félév végén írásos művet kell készíteni, amit a szorgalmi időszak utolsó hetében kell egy rövid – prezentációval kísért –

szóbeli előadás formájában is „megvédeni”. A legjobban sikerült dolgozatokat, a legjobbnak ítélt hallgatókat támogatják a munka TDK dolgozattá való fejlesztésében, egyáltalán a konferencián való részvételben.” (Bognár Gy., 2010. Intézményi tehetséggondozás bemutatása – Tehetségtanár MA szak EKTf). Ez a kezdeményezés lehetővé teszi az egyetemen hiányolt mester-tanítvány együttműködést.

A motivált, érdeklődő hallgatók tehát bekerülhetnek egy mentorrendszerbe. Ennek előnye, hogy a jó képességű hallgatók a karon futó kutatási-fejlesztési munka részesei lehetnek, választva egy érdekes feladatot, amit mentora segítségével tudományos diákköri munkává fejleszt. Az „önálló labor” során végzett munka jó alapja a mesterképzés diplomamunkájának is. A kutató-fejlesztőmunkában való részvétel bizonyítja a hallgató érdeklődését, szakmai potenciálját, kompetenciáját a későbbi tanszéki munkába bekapcsolódási lehetőségét is.

Több kar „kilépett” már az egyetem falain kívülre, aktív oktatói segítséggel megkereste azokat a középiskolákat, melyek potenciálisan a beiskolázáskor előtérbe kerülnek.

A Természettudományi Kar, többek között a Matematika Intézet az egyetemre kerülő hallgatók középiskola tanulmányi eredményeit és egyetemi teljesítményeit összehasonlító kutatásba kezdett. A kutatás már jelzi, hogy a kiváló eredménnyel beérkező fiatalok és egyetemi teljesítményük nincs szoros kapcsolatban egymással. Az első években több olyan tehetséges hallgató mutatkozott be, akik motivációjukkal és kreativitásukkal jobb teljesítményt adtak, mint azok akik, tanulmányi eredményeiket tekintve jónak mutatkoztak. Az intézetben folyó oktató munkát és a tehetséggondozást segíti a középiskolák felé nyitás, kapcsolatfelvétel. A tehetséges egyetemi hallgatók külön szakmai műhelyt alkotva, oktatójuk vezetésével feladatokat oldanak meg, illetve figyelemmel kísérik az alkotó gondolkodásra vállalkozó egyetemistákat abból a célból, hogy azokat ismereteikben gazdagítsák, fejlesszék. A Vegyész-mérnöki – a többi közül azért kerül bemutatásra, mert kezdeményezésükkel a tehetség-es középiskolások egyéni fejlesztését is vállalják.

A *Vegyész-mérnöki Kar* fokozottan figyel a középiskolák tehetséges diákjaira.

A BME Ergonómia és Pszichológia Tanszéke valamint a „Tehetségért Mozgalom” BME Vegyész-mérnöki Csoportja olyan projekt kidolgozására vállalkozott, amelynek egyik célja a középiskolai és az egyetemi képzésben résztvevő diákok egyéni fejlesztése. Másrészt megfo-

galmazódott, hogy létrehozzon egy jól kidolgozott és kipróbált tehetséggondozó képzési programot. A közös munka 1999-ben kezdődött.

A célok megvalósításánál figyelembe vették, hogy a felsőoktatás általános értelmiségi és szakképzési feladatainak megvalósításában meghatározó szerepet játszik a legtehetségesebb hallgatók magas fokú képzése, ami egyben feltételezi a tehetséggondozás jól átgondolt programjának kiemelt támogatását. A felsőoktatás szerepvállalása, a tehetséges középiskolások felkészítésével és – az esélyegyenlőség megteremtése érdekében – a tehetséges, de hátrányos helyzetű fiatalok speciális támogatásával, már a középiskolás korban elkezdődik.

A program irányítói olyan tehetségfejlesztő egyetemi oktatók voltak, akik az egyetemen ill. az egyetemen kívül, hosszú évek óta foglalkoztak a tehetséges középiskolás diákok egyetemi előkészítésével, valamint a diákok és a diákokkal foglalkozó pedagógusok önismeretének, szociális képességeinek tréningeken történő fejlesztésével.

A „Tehetségért Mozgalom” BME Vegyészmérnöki Csoportja közel 30 éve foglalkozik középiskolás diákok tehetséggondozásával, 1992-től kiterjesztette programját a frissen érettségizett és az egyetemre felvett diákokra is, és minden nyáron átlagban 70-80 fő kerül előkészítő táborukba.

A tábor során a szakmai kérdéseken kívül számos program foglalkozik az egyetemi élet sajátosságaival, megismertette azt a fiatalokkal. A játékos vetélkedők hozzájárulnak a társaság összeismertetéséhez, közösség kialakulásához, amely nagyon fontos elem az élet új szakaszának elkezdéséhez.

Az általunk vezetett programban résztvevő középiskolás fiatalok, a **folyamatos kapcsolattartás** eredményeképpen megismerkedhettek az egyetemre kerülés előtt az egyetem elvárásaival, segítséget kaptak arra is, hogy a hiányosabb előképzettséggel rendelkező, de tehetséges tanulók felzárkózhassanak.

Az éves munkába később bekapcsolódtak azok az egyetemi hallgatók, akik a korábbi években mint középiskolás diákok kerültek kapcsolatba a kar felkészítő programjával. Feladatuk az egyetem Vegyészmérnöki Karára készülő középiskolások előkészítése, olyan feladatok elküldése és visszaérkezés utáni értékelése által, amely az egyetemre való felkészülést megkönnyíti, másrészt lehetőséget ad az adott területen szükséges képességek fejlesztésére.

A legtehetségesebb hallgatók részére kommunikációs tréninget szerveztek, melynek segítségével sikerült felkészíteni az oktatót segítő tevékenységre.

E hallgatók oktatókkal kiegészülve részt vettek a nyári oktató táborban, ahol kb. 40 fő frissen felvett egyetemistával és kb. 30 fő középiskolás diákkal foglalkoztak 2 héten át szakmai (kémia, fizika, matematika vagy biológia tárgyakból), valamint táborszervezési kérdésekkel, ahol így közvetlenül alkalmazhatják a tréningen elsajátított ismereteiket.

A résztvevő egyetemi hallgatók „oktatói” tevékenysége segítséget nyújtott a mérnök-tanár tevékenységük sikeréhez is, amivel jó lehetőség nyílt pályorientációjukra.

A foglalkozások során a tárgyi tudás gyarapítása volt fontos. A résztvevő diákok lehetőséget kaptak arra is, hogy ismerjék és értékelni tudják képességeiket és támogatást kapjanak abban, hogy megismerkedjenek és kapcsolatba kerüljenek más tehetséges diákkal, tanulják a kreatív gondolkodás és problémamegoldás folyamatát, felkeltsék tudásvágyukat, új iránti fogékonyságukat, fejlődjön felfogóképességük.

A táborban résztvevő frissen felvett elsőéves hallgatók közül kiválasztásra kerültek azok, akik a következő tanévtől kezdve bekapcsolódhattak a középiskolások egyetemi tanulmányainak előkészítésébe, az évközi levelezésbe, valamint részt vesznek a tavaszi, és a nyári táborokban, mint oktatók.

Ezáltal folyamatosan biztosítva van a kutatói és az oktatói utánpótlás. A tapasztalatok szerint a résztvevő hallgatók többsége nagyobb érdeklődést és motivációt mutatott a mérnök-tanári pálya vállalásához is.

A tréning program szintén fontos, mint ahogyan a kognitív képességek fejlesztései is.

A foglalkozások során fejlesztésre kerültek a verbális, - nonverbális kommunikációs készségeik. Visszajelzést kaptak megjelenésükre, a team munkájában kifejtett viszonyulásaikra. A társas készségek játékos formában történő gyakorlása segítséget nyújtott új és ismeretlen helyzetekhez való eredményesebb viszonyulásaikhoz.

A tehetséges fiatalok számára azért is fontosak az ilyen típusú tréningek, mert így jobb lehetőségük lesz képességeik pozitív kibontakoztatására, megtanulhatják önmaguk menedzselé-

sét, képviselőjét mely a későbbiekben az egyetemi és munkaerőpiaci területeken lényeges kérdés.

Összességében a tapasztalok mérlegelése szerint, a program jól kidolgozott, és a célnak kiválóan megfelelt. Az oktatók és a hallgatók lelkes és következetes munkája eredményeképpen igen hasznos tapasztalatokat szerezhettek mind a diákok, mind az őket foglalkoztatók.

A Műegyetem hagyományos tehetséggondozó munkájában kiemelt szerepet kapott a szakkollégiumi tevékenység. Hét szakkollégium megalapítása után igen jelentős programmal kezdte el és folytatja munkáját a műszaki értelmiségi képzés színvonalának emelése érdekében. A szakkollégiumok olyan szervezeti egységek az egyetem életében, ahol a már eddigi magas színvonalú egyetemi képzést kiegészítő elméleti és gyakorlati ismeretnyújtásra kerül sor.

5.1.8. Pannon Egyetem tehetséggondozása

Az egyetem tehetséggondozó programjában tehetség műhelyek, tudományos diákköri munkák, szakkollégiumi rendszer kialakítására került sor. Az egyetem vezetése fontosnak tartja, hogy az EU pályázatok támogatásán kívül, hosszabb távon foglalkozzanak a tehetséggondozással. A pályázatok segítségével fejlesztették az infrastruktúrát, új műszereket szereztek be, stb. A szakkollégium hallgatói részére auditori tanúsítványokat adtak, valamint különböző tréningeken vehettek részt. Az egyetemi tudományos kutatásokba bekapcsolódó hallgatók, oktatók irányításával vesznek részt a társadalom számára hasznosítható eredmények létrehozatalában.

5.1.9. Corvinus Egyetem, Budapest

A Corvinus Egyetem Tehetséggondozása és menedzselése már a 2000-es évben elkezdődött. Az egyetem arra vállalkozott, hogy tehetséges hallgatóinak menedzselését vállalja a különböző cégek, illetve munkaerőpiacon támogassa. A vállalkozásokkal való kapcsolataik, valamint börzéik lehetőséget biztosítottak a tehetséges fiatalok érvényesülésére. Diáktanácsadó,

és Karrier Tanácsadó Irodáik nemcsak a menedzselésben, hanem mentális támogatásban is részesítik hallgatóikat.

Az említetteken kívül más felsőoktatási intézmények is rendelkeznek tehetséggondozó programmal, illetve a pedagógusképzésben alkalmazott elméleti és módszertani anyagokkal, melyeket az interneten elérhetővé tettek, mint pl. Eszterházy Károly Főiskola – tehetséggondozás MA képzése is.

5.2. Javaslatok a felsőoktatás tehetséggondozásához

✓ **Preventív tevékenység:**

- A felsőoktatásban előre várható kihívásokra fel kell készülni. (Pld. Tanulás módszertani tréninggel felkészítés a felsőoktatási tanulásra, vagy portfólió készítésére, stb)

✓ **Személyiségfejlesztés:**

- Olyan területeket kell támogatni, amelyek közvetve elősegítik a tehetség kibontakozását (Pl. kreativitásfejlesztő tréningek, kommunikáció – fejlesztés, konfliktuskezelés)

✓ **Tanácsadás – terápia:**

- Szükség van olyan szakszerű tanácsadó szervezetekre, ahová a tehetséges fiatal valamilyen személyes problémával fordulni tud

Oktatásban: tematika, szakirányú továbbképzések alkalmazására, meghirdetésére van szükség (posztgraduált, akkreditált ped. képzések – MATEHETSZ)

✓ **Tehetséges tanárjelöltek tanítása:** mit mikor, hogyan? szakirodalom és intézmények honlapjainak tanulmányozása (ki hogyan szervezi, csinálja – tapasztalatgyűjtés)

✓ **Képzések, tantervi programok áttekintése** (Debreceni Egyetem, ELTE, NymE BPK szakirányú továbbképzései)

✓ **Tehetségek tanítása:** fejlesztési program, tervek, lehetőségek, ösztöndíj, TDK,

szakkollégiumi munka, doktori képzés

- ✓ **Hogyan követjük a tehetséges fiatal**, a képzésen keresztül a munkaerőpiacig, lehetőségek, kapcsolatok, mentorálással. Lehetőségek áttekintése a tehetségek fejlesztése érdekében.
- ✓ **Tanítás, tanulás, oktatási színtereken** – tehetséggondozás fejlesztési terv, gondolattérkép, tantervi program
- ✓ **Tehetség tanításának tanítása**: mit, mikor, hogyan.

A magyarországi tehetséggondozás hosszú és eredményes utat tett meg, melyben a cél a tehetséges fiatalok segítése, támogatása, menedzselése, annak érdekében, hogy a hazai munkaerőpiacon megtalálják helyüket, és a társadalom hasznára fordítsák tudásukat.

6. Szakirodalom

1. **Bagdy Emőke – Surányi Zsuzsanna – Mirnics Zsuzsa** (2014): Fény és árnyék: a tehetségerők Felszabadítása (Kiemelkedően tehetséges fiatalok *személyiségfejlesztése*) MATEHETSZ, ISSN 2062-5936
2. **Bajor Péter** (2013.): Nemzeti Tehetség Program *Sokszínű tehetség – Sokszínű gondozás, ppt.- MATEHETSZ
3. **Balogh László** (2006): Pedagógiai pszichológia az iskolai gyakorlatban URBIS, Bp.
4. **Balogh László - Bolló Csaba - Dávid Imre - Tóth László - Tóth Tamás** (2013): A pedagógusok, szülők együttműködése és a kollégiumok szerepe a tehetségfejlesztésben, Génusz könyvek, 31.
5. **Bodnár Gabriella** (2011.): Tehetséggondozás a Nyugat-magyarországi Egyetemen NymE Kiadó, Sopron, ISBN 978-334-045-5
6. **Bodnár Gabriella:** Nyugat-magyarországi Egyetem komplex Tehetséggondozó Programja, 2010. Sopron, - belső anyag-
7. **Bodnár G- Takács I- Balogh Á.:** (2011.) Tehetségmenedzsment a felsőoktatásban, Génusz Könyvtár, 35.
8. **Czeizel Endre (1997):** Sors és tehetség, FITT IMAGE és a Minerva Kiadó, Budapest.
9. **Csíkszentmihályi Mihály** (2008): Kreativitás. Akadémia Kiadó, Budapest.
10. **Csíkszentmihályi Mihály – Kevin R. – Samuel W.** (2010): Tehetséges gyerekek – Flow az iskolában. Nyitott Könyvműhely. Budapest.
11. **Csíkszentmihályi Mihály (2011):** Életre hangolva. A felnőtté válás útvesztői. Nyitott könyvműhely. Budapest.
12. **Dávid M – Geffert É-Nagy T- Tamás M:** (2014) Mentorálás a tehetséggondozásban, Génusz Könyvek, 35.
13. **Dávid Mária** (2014.): Életvezetési- és mentálhigiénés tanácsadás lehetőségei és feladatai a tehetséggondozás felsőoktatási színterein, ppt. ea. -Corvinus Egyetem
14. **F. Mönks-A .M. P. Knoers** (1998.): Fejlődéslélektan Ego School, Bp. **F. Mönks-Ypenburg:** A nagyon tehetséges gyerekek Akkor Kiadó,

15. **Gordon Győri János** (2012) : A tehetséggondozás nemzetközi horizontja, I- II. Géniusz Könyvek
16. **Gyarmathy Éva** (2007): A tehetség. ELTE Eötvös Kiadó, Bp.
17. **Herskovits Mária, Ritoók Magda** (2013.) : Tehetségek vonzásában. Tehetséges fiatalok segítése az életviteli-életvezetési tanácsadó szolgálatok módszertani támogatásával. Nemzeti Tehetség Program
18. **Hét aranyalma. Módszertani gyűjtemény óvodapedagógusoknak** (2012.) , Budapest. Szakmai koordinátor: Iker János (BPK, ELTE, AVKF, DE oktatóinak tanulmányai)
19. **Mező Ferenc** (2013): Interdiszciplinaritás a tehetséggondozásban,. MATEHETSZ
20. **Oktatói kézikönyv a tehetséggondozáshoz** (2014.) : Kun Ágota, Takács Ildikó szerk. Typotex, Budapest
21. **Pásztot Anett-Takács Rita** (2013): „Kortárs tehetségsegítők a felsőoktatásban” in Kapcsolataink (védő)hálójában, FETA
22. **Polonkai Mária** (2012): Tíz jó gyakorlat a hazai tehetséggondozásban Géniusz Könyvek,
23. **Pszichológia a gyakorlatban – kézikönyv a kapcsolatépítéshez** (2014.) : Séllei Beatrix, Takács Ildikó szerk.
24. **Szabóné Oláh Márta** (2012): Tehetséggondozás és lehetőségei. Szakdolgozat, Tehetségfejlesztő NymE BPK..
25. **Tehetséggondozás a Nyugat-magyarországi Egyetemen, TDK munkák a fókuszban** (2013.): szerk. Dr. Bodnár Gabriella, NymE Kiadója, ISBN 978-963-334-112-4

Elektronikus források elérhetőségei:

- www.tehetségpont.hu ,
- www.geniusportal.hu
- www.tehetséghidak.hu